

NORGES HØYESTERETT

Den 19. august 2019 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Normann, Bull og Bergh i

HR-2019-1577-U, (sak nr. 19-087874SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

Leif Magne Tandstad

(advokat Erling Torbjørnsson Eggen
v/advokatfullmektig Anne Christina
Ødegaard)

mot

HSBC Holdings plc
HSBC Bank plc
HSBC Bank plc

(advokat Alexander Michael Plows)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om avvisning av gruppesøksmål. Spørsmålet er om norske domstoler har stedlig myndighet etter bestemmelsene i Luganokonvensjonen.
- (2) Leif Magne Tandstad innga 28. mars 2018 stevning i gruppesøksmål for Oslo tingrett med krav om erstatning. Motpartene ble etter hvert angitt å være HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc med adresse Isle of Man og HSBC Bank plc med adresse London. Det er opplyst av deres prosessfullmektig at de to sistnevnte er samme rettssubjekt. I det følgende betegnes de saksøkte i gruppesøksmålet samlet som HSBC.
- (3) HSBC påstod blant annet gruppesøksmålet avvist fordi norske domstoler ikke har stedlig myndighet etter Luganokonvensjonen.
- (4) Oslo tingrett tok dette spørsmålet opp til behandling og avsa 26. november 2018 kjennelse med slik slutning:

«1. Saken avvises.

2. Leif-Magne Tandstad betaler til sammen kroner 15 000 i sakskostnader til HSBC Bank plc. Kravet forfaller til betaling to uker etter avgjørelsen er forkynt.»

(5) Leif Magne Tandstad anket kjennelsen til Borgarting lagmannsrett, som 11. april 2019 avsa kjennelse med slik slutning:

«1. **Anken forkastes.**

2. **I sakskostnader for lagmannsretten betaler Leif-Magne Tandstad 37 000 – trettisjutusen – kroner til HSBC Bank plc og HSBC Holdings plc i fellesskap innen to uker fra forkynnelsen av denne kjennelsen.»**

(6) *Leif Magne Tandstad* har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Det er i korthet gjort gjeldende at skaden må sies å ha oppstått i Norge i Luganokonvensjonens forstand. Det anføres også at lagmannsretten uriktig har oppstilt et «minstevilkår» om at saksøkte må ha hatt kunnskap om den senere skadevolder for at saksøkte skal kunne saksøkes for norske domstoler.

(7) Leif Magne Tandstad har nedlagt slik påstand:

«1. **Kjennelse fra Borgarting lagmannsrett 19-017561ASK-BORG/04 oppheves.**

2. **HSBC Bank plc Isle of Man, HSBC Bank plc London og HSBC Holdings plc London dømmes til å betale saksomkostningene for anke.»**

(8) *HSBC Holdings plc og HSBC Bank plc* har kort oppsummert anført at ingen av alternativene i Luganokonvensjonen artikkel 5 nr. 3 er oppfylt i denne saken, slik at saken ikke kan anlegges i Norge. Den eventuelle skadevoldende begivenheten er ikke skjedd i Norge, og skaden har heller ikke oppstått her. Det er imidlertid ikke nødvendig å ta stilling til dette på grunn av det minstevilkåret som lagmannsretten korrekt har oppstilt.

(9) HSBC Holdings plc og HSBC Bank plc har nedlagt slik påstand:

«Prinsipalt:

1. **Anken nektes fremmet.**

Subsidiært:

2. **Anken forkastes.**

I alle tilfelle:

3. **HSBC Bank plc og HSBC Bank Holdings plc tilkjennes sakskostnader.»**

(10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalget har full kompetanse, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav a.

(11) Bakgrunnen for gruppesøksmålet er i korthet at et antall personer skal ha blitt bedratt av selskapet Oslo Direct Consulting. Dette selskapet skal ha foregitt å formidle lån i HSBC ved å bruke HSBCs navn og logo og i den sammenheng ha betinget seg betydelige gebyrer. De som har vært utsatt for bedrageriene, skal ikke ha hatt noe direkte å gjøre med HSBC, men skal ha mottatt lånepapirer i Norge fra Oslo Direct Consulting og betalt inn for lånesaksbehandlingen i Norge til Oslo Direct Consultings konto i DNB.

- (12) Det gjøres gjeldende at HSBC har opptrådt uaktsomt ved at man har hatt manglende kontroll- og sikkerhetsrutiner. Disse anførselene er i liten grad konkretisert. Det er etter ankeutvalgets syn vanskelig å få tak i hvilke konkrete handlinger eller unnlaterer fra HSBCs side som etter saksøkerens syn skal danne grunnlag for erstatningsansvar. Det gjøres ikke gjeldende at slike handlinger eller unnlaterer skal være begått i Norge. Om hvor i utlandet grunnlag for erstatningsansvar skal være etablert, uttaler ankende part i prosesskriv til Høyesterett 18. juni 2019:

«Det foreligger ingen grunn i denne saken til å vite om manglende sikkerhetsrutiner har funnet sted i Singapore eller i Finland eller i Storbritannia. Eller et annet sted.»

- (13) Søksmålet er anlagt for Oslo tingrett i henhold til Luganokonvensjonen artikkel 5 nr. 3. Konvensjonen gjelder som norsk lov, jf. tvisteloven § 4-8. Etter artikkel 5 nr. 3 kan sak om erstatning utenfor kontrakt anlegges ved «domstolen for det sted der skaden ble voldt eller oppsto, eller der dette kan komme til å skje». Dersom Oslo tingrett skal være kompetent i henhold til denne bestemmelsen, må dette stedet altså være innenfor rettskretsen til Oslo tingrett. Det er ikke tilstrekkelig at skadestedet er et sted i Norge.
- (14) Det grunnleggende synspunktet bak Luganokonvensjonens vernetingsregler er forutberegnelighet: Saksøkte skal i rimelig grad kunne forutse hvor søksmål kan bli anlagt, for eksempel sak C-144/10 BVG avsnitt 33, der EU-domstolen har pekt på at dette hensynet er fremhevet i betraktning 11 i fortalen til forordning (EF) nr. 44/2001, som tilsvarer Luganokonvensjonen. Konvensjonens særlige vernetingsregler, der artikkel 5 nr. 3 inngår, skal derfor tolkes strengt, jf. sak C-170/12 Pinckney avsnitt 25.
- (15) EU-domstolen har i sakene C-288/11 Melzer, C-387/12 Hi Hotel og C-360/12 Coty Germany lagt til grunn at en påstått skadevolder ikke kan saksøkes ved domstolene der en anført medskyldig skal ha utført sin del av den skadevoldende handlingen. Dersom de anførte skadevolderne derimot har vært sammen om skadeforvoldelsen på samme sted, kan de saksøkes der, jf. sak C-352/13 CDC Hydrogen Peroxide. EU-domstolen har i disse sakene fremhevet at saken må anlegges ved en domstol som er godt plassert til å kunne avgjøre om betingelsene for erstatningsansvar er oppfylt, jf. særlig Melzer avsnitt 28. Dette hensynet kommer imidlertid i tillegg til hensynet til forutberegnelighet, og regelen som domstolen har oppstilt i disse sakene, er også velegnet til å ivareta forutberegnelighetshensynet.
- (16) Lagmannsretten har vist til en drøftelse i juridisk teori der det argumenteres for at CDC Hydrogen Peroxide tilsier at man mer generelt bør godta søksmål mot én av flere skadevoldere ved domstolene på det sted der bare én av de andre skadevolderne har utført sin del av den skadevoldende handling, dersom det dreier seg om en «joint and commonly planned activity», jf. Magnus og Mankowski (red.) Brussels Ibis Regulation side 288–289. På side 293 uttales det imidlertid at dersom to eller flere skadevoldere «are not acting willingly in concert, not coordinated with each other», må hver enkelt skadevolder betraktes for seg. Dette viser at hensynet til forutberegnelighet for saksøkte også her utgjør et grunnpremiss for drøftelsen.
- (17) De nevnte dommene og drøftelsen i Magnus og Mankowski gjelder stedet der den skadevoldende handling er foretatt. Det følger forutsetningsvis av Hi Hotel avsnitt 33 følgende og Coty Germany avsnitt 52 følgende at domstolene på det aktuelle stedet likevel kan være kompetente dersom skadevirkningene har inntrådt der. Søksmålet her er anlagt for Oslo tingrett fordi det anføres at skadevirkningene har inntrådt her.

- (18) Også her må imidlertid hensynet til forutberegnelighet være sentralt, slik EU-domstolen har fremhevet i storkammeravgjørelsen i forente saker C-509/09 og C-161/10 eDate Advertising og Martinez avsnitt 50. I Hi Hotel og Coty Germany kom ikke dette spørsmålet på spissen. Hi Hotel dreide seg om et fransk hotell som ble anført å ha krenket en fotografers opphavsrett ved å gi samtykke til å publisere fotografens bilder av hotellet i en tyskspråklig bok, og som ble saksøkt av fotografen i Tyskland. I Coty Germany ble et belgisk foretak saksøkt i Tyskland for å ha solgt en parfyme til en videreforsandler i Tyskland i strid med – ble det hevdet – blant annet tysk varemerkerett.
- (19) EU-domstolen har i flere avgjørelser om erstatningssøksmål anlagt på grunn av krenkelser via internett gått nokså langt i å godta at skadevirkninger kan anses å ha inntrådt i ethvert land der de aktuelle internettsidene er tilgjengelige uten å være direkte rettet mot publikum i dette landet. Det vises til eDate Advertising og Martinez, sak C-523/10 Wintersteiger, sak C-170/12 Pinckney og sak C-441/13 Hejduk. Domstolen har imidlertid vært nøye med å påpeke betydningen av hva slags rettigheter som var ansett krenket – i eDate Advertising og Martinez privatlivets fred, i de øvrige avgjørelsene territorielt avgrensede immaterielle rettigheter. Som nevnt ble hensynet til forutberegnelighet uttrykkelig fremhevet i eDate Advertising og Martinez, og de øvrige avgjørelsene må også anses å bygge på dette.
- (20) En slik forutberegnelighet vil foreligge dersom saksøkte har en grunnleggende kunnskap om senere skadevolders opptreden, slik lagmannsretten påpeker. Det kan ikke utelukkes at også andre former for tilknytning mellom saksøkte og den senere skadevolder etter omstendighetene kan være tilstrekkelig til å etablere verneting basert på stedet der skadevirkningene har inntrådt.
- (21) Ankeutvalget kan imidlertid ikke se at saksøker har anført noe som i dette tilfellet på rimelig vis gjør det forutsigbart for saksøkte at andre skulle misbruke saksøktes firmanavn, logo med videre i et svindelforsøk som fører til at skadevirkninger oppstår i Oslo.
- (22) Saksøker har ikke imøtegått saksøktes opplysning om at HSBC ikke har noen virksomhet rettet mot det norske marked. Det som er fremhevet, er at de saksøktes skadevoldende handling består i å ha hatt manglende sikkerhetsrutiner ett eller annet sted i verden, uten at saksøker kan si nærmere hvor, eller hva slags manglende sikkerhetsrutiner det måtte dreie seg om. Denne unnlåtelsen skal så ha gjort det mulig for svindlere i Norge å utgi seg for å formidle lån på vegne av HSBC, igjen uten at det er påvist noen form for forbindelse mellom HSBC og svindlerne som kunne gi HSBC noen form for forutberegnelighet med hensyn til et søksmål i Oslo.
- (23) Det er rett nok påpekt fra saksøkers side at HSBC, som er en internasjonal storbank, i alle fall på sine franskspråklige internettsider generelt har advart mot misbruk av bankens navn og logo i svindelforsøk. Det er imidlertid alltid en risiko for at noen, ett eller annet sted i verden, vil misbruke kjente foretaks firmanavn og logo i svindelforsøk. Denne risikoen, eller at foretaket selv erkjenner risikoen og forsøker å advare store deler av verden mot faren, kan imidlertid ikke i seg selv medføre at foretaket også må regne med å bli saksøkt av skadelidte hvor som helst der svindlere måtte lykkes. Det ville etter ankeutvalget syn medføre en fullstendig utvanning av artikkel 5 nr. 3, som ifølge EU-domstolens praksis skal fortolkes strengt.
- (24) Ankeutvalget er etter dette enig med tingretten og lagmannsretten i at søksmålet må avvises. Det innebærer at anken forkastes.

- (25) HSBC har vunnet saken og har krav på dekning av sine sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd. Det er ikke grunn til å anvende unntaksregelen i § 20-2 tredje ledd. Sakskostnader for tingretten og lagmannsretten er tilkjent gjennom avgjørelsene der. For Høyesterett har HSBC krevd sakskostnader med 45 000 kroner med tillegg av merverdiavgift. Kravet tas til følge.
- (26) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler Leif Magne Tandstad til HSBC Bank Holdings plc og HSBC Bank plc 56 250 – femtisekstusentohundreogfemti – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Henrik Bull
(sign.)

Kristin Normann
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)